ਮੈਸਰਜ਼ ਨੰਦਨ ਬਾਇਓਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਲਿਮਟਿਡ

v.

ਐਸ. ਅੰਬਿਕਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ।

(2010 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7357-7376)

ਮਾਰਚ 06, 2020

[ਮੋਹਨ ਐਮ. ਸ਼ਾਂਤਨਾਗੌਦਰ ਅਤੇ
ਆਰ. ਸੁਭਾਸ਼ ਰੈਡੀ, ਜੇ.ਜੇ.

ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 – ਐਸ.2 (ਡੀ) – ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਫ੍ਰੈਂਚਾਇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ - ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਖਰੀਦਿਆ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ 400/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਲਈ 750 ਕਿਲੋ ਗਿੱਲੀ ਮੂਸਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਤੋਂ 1000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਉਪਜ ਵਾਪਸ ਖਰੀਦਣੀ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ - ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਖਪਤਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ - ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਐਕਟ, 1986 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਨਹੀਂ ਸੀ - ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਸੀ - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ

ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਗਾਈ ਗਈ ਫਸਲ ਦੀ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਐਕਟ, 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਹੋਣਾ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ - ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੂਸਲੀ ਫਸਲ ਲਈ ਬਾਇਬੈਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਇਬੈਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਬਿਹਤਰ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ,

ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੂਸਲੀ ਦੀ ਫਸਲ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵੇਚਣੀ ਪਵੇਗੀ -

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਐਕਟ, 1986 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

1. ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ
ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਗੀ; ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
ਕੇਸ। [ਪੈਰਾ 8.2] [351-; 352-]

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ
ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ।
[ਪੈਰਾ 9] [352-]

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸਾਨ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਖੁਦ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ
ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਉਸੇ ਦੀ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਕਰ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,
ਕਿਸਾਨ, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ, ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਨੀਂਹ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਉਤਪਾਦ ਉਗਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ
ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਤਪਾਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ
ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ
ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ।
ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ
ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ। [ਪੈਰਾ 9.1] [352--]

ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਗਾਈ ਗਈ ਫਸਲ ਦੀ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਬਾਇਬੈਕ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ

ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤੁਰੰਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੁਸਲੀ ਫਸਲ ਲਈ ਬਾਇਬੈਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬਾਇਬੈਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏਗਾ
ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ
ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤੱਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮਧੂਸੂਦਨ ਤੋਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਬਿਹਤਰ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ
ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਫਸਲ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵੇਚਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 10.1] [354--]

ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਪੀਐਸਜੀ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ
(1995) 3 ਐਸਸੀਸੀ 583 : [1995] 3 ਐਸਸੀਆਰ 174 - ਭਰੋਸੇ.

ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਉੜੀਸਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਸਾਹੂ, 2 (1999) ਸੀਪੀਜੇ 4 (ਐਨਸੀ) - ਨੇ ਗਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਖਿਆ।

ਵਿਮਕੋ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਸੇਖੋਂ, ਏਈ (2008) ਸੀਪੀਜੇ 210 (ਐਨਸੀ)
- ਵੱਖਰਾ.

ਸਿੰਕੋ ਟੈਕਸਟਾਈਲਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰੀਵਜ਼ ਕਾਟਨ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (1991) 1 ਸੀਪੀਜੇ 499;
ਓਸਵਾਲ ਫਾਈਨ ਆਰਟਸ ਬਨਾਮ ਐਚਐਮਟੀ (1991)
1 330; ਸਕੱਤਰ, ਖਪਤਕਾਰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਖੋਜ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਬੀਪੀਐਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ (1992) 1
140 (); ਰਾਜੀਵ ਮੈਟਲ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜੀਵ ਮੈਟਲ ਵਰਕਸ ਵਿ. ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਧਾਤ
ਟ੍ਰੇਡਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ (1996) 9 ਐਸਸੀਸੀ 422 : [1995] 6 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 118;
ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੀਡਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ
ਮਧੂਸੂਦਨ ਰੈਂਡੀ (2012) 2 ਐਸਸੀਸੀ 506 : [2012] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1065; ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ
ਸ਼ੰਕਰ ਰੈਂਡੀ, ਤੀਜਾ (1994) ਸੀਪੀਜੇ 163 (ਐਨਸੀ);
ਨਾਰਾਇਣਰਾਓ ਚਵਾਨ ਬਨਾਮ ਨਾਰਾਇਣਰਾਓ ਚਵਾਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੀਡਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ
ਲਿਮਟਿਡ[2012] ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ 7 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

	ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ	
[1995] 3 174	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 8
(1991) 1 499	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 8
(1991) 1 330	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 8
(1992) 1 CPJ 140 (NC)	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 8
[1995] 6 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 118	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 9.2
[2012] 2 SCR 1065	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 10
(1999) CPJ 4 (NC)	ਗਲਤ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 13
(1994) CPJ 163 (NC)	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 13.1
(2008) CPJ 210 (NC)	ਵਿਲੱਖਣ	ਪੈਰਾ 14

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7357-7376 2010.

ਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ 15.04.2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਰ.ਪੀ.
2008 ਦਾ 3334-3353.

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਘੁਨਾਥ ਬਸੰਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਿਜ਼ ਮੈਥਿਊ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨਾਲੀ ਜੈਨ।

ਸੰਤੋਸ਼ ਪਾਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਣਜੀਤ ਕੇ.ਸੀ., ਬੋਬੀ ਅਗਸਟੀਨ, ਜੋਸ਼ੁਆ
ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਸੁਕ੍ਰਾਂਸ਼ੂ ਦਾਸ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਮੋਹਨ ਐਮ ਸ਼ਾਂਤਨਾਗੌਦਰ, ਜੇ.

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7357/2010

ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ("ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ") ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 15.04.2009 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ("" ਦੇ 28.04.2008 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ") ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ,
ਕੋਝੀਕੋਡ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

2.1 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ) ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਇੱਕ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ, ਦੁਆਰਾ 2003 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਸ਼ਧੀ ਫਸਲ ਸਫੇਦ ਮੁਸਲੀ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਖਰੀਦਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਫ੍ਰੈਂਚਾਇਜ਼ੀ ਮੈਸਰਜ਼ ਹਰਬਜ਼ ਇੰਡੀਆ ਨਾਲ 15.01.2004 ਨੂੰ ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 750 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਗਿੱਲੀ ਮੁਸਲੀ ਖਰੀਦੀ
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ 400/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ
ਉਸ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 1,000/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਉਪਜ ਵਾਪਸ ਖਰੀਦਣੀ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਖਪਤਕਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ
ਉਹ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵਾਪਸ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਫਸਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 ("1986; 1986) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਸੀ
ਐਕਟ")। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ "ਖਪਤਕਾਰ" ਸੀ, ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਉਹ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ
ਕਮਿਸ਼ਨ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਵਧਣ ਲਈ ਗਿੱਲੀ ਮੁਸਲੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਫ੍ਰੈਂਚਾਇਜ਼ੀ, ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਲਾਗਤ 'ਤੇ ਫਸਲ ਦਾ ਬੀਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।
ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਗਭਗ 1-1.5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਪਾਰਕ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ
ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਕਸਦ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ 2,500/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਸੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਘੇਂਥ ਬਸੰਤ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਸੀ

1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਤ੍ਰਿਪੱਖੀ
ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਕਰੀ ਦੇ
ਬਰਾਬਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੂਜਾ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮੁਸਲੀ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ
ਇਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਸੈਕਸ਼ਨ 2 (ਡੀ)।
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਪਾਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ
ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ
ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ
1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ।

ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ।

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ
ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼
ਲਈ ਹੈ।

1986 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਅਧੀਨ "ਖਪਤਕਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਸਾਡੀ ਚਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ
ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ:

"() "ਖਪਤਕਾਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ-

ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ
'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ
ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ
ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ
ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ
ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਈ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼; ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ
ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ
ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੀਆਂ
ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ
ਜਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ

ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਭੁਗਤਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ;

ਵਿਆਖਿਆ- ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਵਿਆਖਿਆ 1993 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਪੀਐਸਜੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸੰਸਥਾ, (1995) 3 ਐਸਸੀਸੀ 583 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 1993 ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਸੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਰਥਾਤ ਸਿਰਫ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ [ਦੇਖੋ ਸਿੰਕੋ ਟੈਕਸਟਾਈਲਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰੀਵਜ਼ ਕਾਟਨ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ, (1991) 1 ਸੀਪੀਜੇ 499; ਓਸਵਾਲ ਫਾਈਨ ਆਰਟਸ ਬਨਾਮ ਐਚਐਮਟੀ, (1991) 1 330; ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ, ਕੰਜ਼ਿਊਮਰ ਗਾਈਡੈਂਸ ਐਂਡ ਰਿਸਰਚ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਬੀਪੀਐਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ, (1992) 1 ਸੀਪੀਜੇ 140 (ਐਨਸੀ)]।

ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੋਧ ਸਿਰਫ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਨੂੰ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

11. ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਜਾਂ ਕਾਰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਾਰ ਨੂੰ ਟੈਕਸੀ ਵਜੋਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ ਜਾਂ ਕਾਰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ / ਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, "ਵਪਾਰਕ" ਲਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ

ਉਦੇਸ਼" ਅਜੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ
ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ 'ਖਪਤਕਾਰ'। ਜੇ ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਅਜੇ ਵੀ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਹੈ. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਖੁਦ ਟਾਈਪਰਾਈਟਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਰ ਨੂੰ ਖੁਦ ਟੈਕਸੀ ਵਜੋਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣੋ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਖੁਦ, ਭਾਵ, ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਕੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਤੱਕ
ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ। ਇਹ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਮਕਸਦ ਜਿਸ ਲਈ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕਈ ਸ਼ਬਦ, ਅਰਥਾਤ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਰਤਦੇ ਹਨ", "ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ" ਅਤੇ "ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰਾਹੀਂ"
ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਕੇ
ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਖੁਦ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖਪਤਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਟਰੱਕ ਦਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ
ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਨਤਕ ਕੈਰੀਅਰ ਵਜੋਂ ਚਲਾਉਣਾ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਲੇਥ ਮਸ਼ੀਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ
ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਖੁਦ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। (ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਖਰੀਦਦਾਰ ਵਾਹਨ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ/ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਨਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।) ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇੱਕ ਆਟੋ-ਰਿਕਸ਼ਾ, ਇੱਕ ਕਾਰ ਜਾਂ ਇੱਕ ਲੇਥ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਜਾਂ
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਲਾਈ ਜਾਂ ਚਲਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਮਸ਼ੀਨ ਖਪਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ ਜੋ "ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ" ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ "ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ" ਆਉਂਦੀ ਹੈ. ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ
ਸ਼ਬਦ "ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ" ਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)
ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਗਾ; ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ

ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖੇਤੀ ਇਹ ਕੰਮ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਸਾਨ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਖੁਦ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਾਰਕੀਟ ਕਰ ਸਕੇ
ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ। ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ, ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਤੇ
ਪਸੀਨਾ, ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਕੀਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਨੀਂਹ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਉਤਪਾਦ ਉਗਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਤਪਾਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬੀਜ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਪਵੇਗਾ
ਕੰਪਨੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ. ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ
ਸ਼ਬਦ, ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 2 (ਡੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ
ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਰਾਹੀਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਮਾਲ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ [ਦੇਖੋ
ਰਾਜੀਵ ਮੈਟਲ ਵਰਕਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜੀਵ ਮੈਟਲ ਵਰਕਸ ਵਿ. ਮਿਨਰਲ ਐਂਡ ਮੈਟਲ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ, (1996) 9 ਐਸਸੀਸੀ 422].

ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇੱਕ ਘਰੇਲੂ ਔਰਤ ਹੈ ਜਿਸਨੇ 1-1.5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਉਸਦੀ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ
ਫਸਲ ਦੀ ਮੁੜ ਖਰੀਦ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕੀਮਤ। ਬੇਸ਼ਕ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ. ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਗਤੀਵਿਧੀ

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਏ
ਇਸ ਨੂੰ ੧੯੬੯ ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣਾ।

ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਅਸਥਿਰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਪੱਖੀ ਸਮਝੌਤਾ ਬਾਇਬੈਕ ਕਲਾਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੀਡਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ। ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ .
ਮਧੁਸੂਦਨ ਰੈਂਡੀ, (2012) 2 ਐਸਸੀਸੀ 506, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੀਡਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਤੋਂ ਬੀਜ ਖਰੀਦੇ ਸਨ, ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਖਰਾਬ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ,
ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਉੱਗਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਨ
ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜ ਖਰੀਦੇ ਅਤੇ ਬੀਜ ਉਗਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਲਈ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ। ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਕਿ ਕੀ
ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ
ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੀਜ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।
ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"73. ਜਿਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਬੀਜ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਚੁਣੇ ਗਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ, <u>ਇਸ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ</u>
<u>ਮੁਨਾਫਾ</u>. ਬੀਜ ਮਾਹਰ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਬੀਜੇ ਗਏ ਸਨ
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਫਸਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। <u>ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਭਰੋਸਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਫਸਲ ਖਰੀਦੀ ਜਾਵੇਗੀ
ਇਸ ਦੁਆਰਾ</u>. ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤਾ ਕੇਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਖਪਤਕਾਰ ਫੋਰਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਜੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ
ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੀਜ ਵੇਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ। <u>ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਬੀਜ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਖਰੀਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ</u>

"ਖਪਤਕਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ। ਦਰਅਸਲ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਤਪਾਦਕ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ."

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਉਗਾਈ ਗਈ ਫਸਲ ਦੀ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਖਰੀਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੁਸਲੀ ਫਸਲ ਲਈ ਬਾਇਬੈਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏਗਾ
ਬ੍ਰਾਇਬੈਕ ਪ੍ਰੋਸ਼ ਕਰਕੇ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ।
ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤੱਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮਧੂਸੂਦਨ ਤੋਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੀ ਜੇ ਉਹ ਬਿਹਤਰ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ
ਡੀ ਰਾਏ, ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੁਸਲੀ ਦੀ ਫਸਲ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵੇਚਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ।

ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ
ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਿੰਕੋ ਟੈਕਸਟਾਈਲਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਕੇਸ ਹੈ 1993 ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਪਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ
"ਖਪਤਕਾਰ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਨਰੇਟਰ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੇਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, "ਖਪਤਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਰੇਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਸੁਪਰਾ) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਨਕੋ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ ਜਨਰੇਟਰ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ "ਖਪਤਕਾਰ" ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਕੋਈ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, ਉੜੀਸਾ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਸਾਹੂ, 2 (1999) ਸੀਪੀਜੇ 4 (ਐਨਸੀ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਏ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਗਾਈ ਗਈ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਨਿਗਮ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਸੀ
ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਡੀਜ਼ਲ ਪੰਪ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ
ਸੈੱਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਖੂਹ ਪੁੱਟੋ। 1991-92 ਵਿੱਚ, ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਨਾਕਾਫੀ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ
ਉਸ ਦੀ ਫ਼ਸਲ। ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖੂਹ ਅਤੇ ਪੰਪ ਸੈੱਟ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਲਈ ਮਾਰਜਨ ਮਨੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫਰੂਟ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ
ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਐਨ ਸ਼ੰਕਰ ਰੈਡੀ, ਤੀਜਾ (1994) ਸੀਪੀਜੇ 163 (ਐਨਸੀ) ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਕਰੇਤਾ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ "ਖਪਤਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਦਾ
ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ
ਇਹ ਕਿਸੇ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ
ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਇਸ ਤਰਕ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੇਠਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਗਲਤ ਹੈ.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ੰਕਰ ਰੈੱਡੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ,
ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਵਿਚ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਜੋ ਵਿਚੋਲੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਖਪਤਕਾਰ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਇੱਕ ਬਾਗਬਾਨੀ ਸੀ ਜੋ ਵੇਚ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਉਸ ਦੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ
ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਪੈਕੇਜਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਲ ਦੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਰਾਹੀਂ ਖੇਪ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ।
ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਮਤ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ
ਪੂਰੀ ਰਕਮ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਚੋਲਾ ਸਿਰਫ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਖੇਪ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਿਚੋਲੇ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ.

ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ
ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਚੋਲਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਦੀ ਅੱਗੇ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਬਾਰੇ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲੇ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਸਨ, ਤੱਥ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਸੀ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ
1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ।

ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਵਿੱਚ, ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ
1986 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸਾਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਵਿਕਰੇਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੰਕਰ ਰੈਂਡੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕਿ ਖਪਤਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਗਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ
1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਐਫ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਰਤ ਕਿ ਇੱਕ ਘਾਟ
ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ "ਗੁਣਵੱਤਾ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸ, ਅਪੂਰਨਤਾ, ਕਮੀ ਜਾਂ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ I
ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ"।

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਉਪਜ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਪਰਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਮਾਲ ਖਰੀਦਿਆ ਹੈ ਜਾਂ
ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਉਪਜ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਉਪਜ ਵਿਕਰੇਤਾ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਵੇਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ
ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਜਾਂ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ "ਖਪਤਕਾਰ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਵਿਮਕੋ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਸੇਖੋਂ, (2008)
210

(ਐਨ.ਸੀ.) ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ 1800 ਪੋਪਲਰ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਖਰੀਦੇ ਸਨ
ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਗਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਵੇਚਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿੰਕੋ ਟੈਕਸਟਾਈਲਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ ਕਿ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਧਾਰਾ ਲਈ "ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ" ਅਪਵਾਦ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ
ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ
ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 9 ਏਕੜ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ 1800 ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮੁੜ ਵਿਕਰੀ ਲਈ, ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ 1986 ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਪਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਐਕਟ। ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ

ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸੀ ਕਿ ਰੁੱਖ "ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਉਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਨਾਰਾਇਣਰਾਓ ਚਵਾਨ ਬਨਾਮ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੀਡਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ, [2012] ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਨਸੀਡੀਆਰਸੀ 7, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਵੀ ਬਾਇਬੈਕ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ
ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੀਜਾਂ ਦਾ। ਬੀਜ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ
ਜੁਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੀਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਖਰੀਦ ਮੁੱਲ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਸ਼ਤ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬੀਜ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਮਾੜੇ ਉੱਗਣ ਕਾਰਨ ਕੰਪਨੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਕਿਸਾਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਖਪਤਕਾਰ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬਾਇਬੈਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਕਰੇਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ
ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਮਕੋ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੂਗਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਧੂਸੂਦਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਾਇਬੈਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ "ਖਪਤਕਾਰ" ਵਜੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ।

16. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਈਏ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਮੀ, ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਕਾਰਨ ਭੋਜਨ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੀਆਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਲਵਾਯੂ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ
ਇੰਨਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਕੀਮਤ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ ਹੈ।

16.1 ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਰੋਟੇਸ਼ਨ ਵਰਗੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਰਹੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜੋ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਅਤੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਵਾਪਸੀ. ਇਹ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬੀਜਾਂ ਸਮੇਤ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੇਟੈਂਟਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਿੰਚਾਈ, ਬਿਜਲੀ, ਬੀਜ, ਖਾਦ ਵਰਗੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਅਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ. ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਇੰਨੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ
ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੁਝ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਕੁਝ ਆਮਦਨ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ.
ਅਕਸਰ, ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਤ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਤੀਬਰ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਲਈ, ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਰਗੇ ਸਮਝੌਤੇ ਅਕਸਰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੌਦੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ. ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਸਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਸਮੁੱਚੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ ਜਾਂ ਤੋੜ ਦੇਵੇਗੀ
ਮੌਸਮ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੇਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਮਹਿੰਗੇ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ
ਬੀਜ ਜੋ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਅਸਫਲ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿੱਤੀ ਤੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਦਤਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਕਸਰ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਰੀ ਹੈ,
ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਗੜ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸੰਖੇਪ ਨਿਪਟਾਰਾ
੧੯੬੯ ਦਾ ਐਕਟ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਣਾਅ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨ, ਢੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਬੀਜ ਐਕਟ, 1966 (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਧੀਨ ਹੈ), ਅਤੇ ਹੋਰ. ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ੧੯੬੯ ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਸੀਂ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ, ਜੋ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਖਪਤਕਾਰ ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ 'ਤੇ ਬੇਲੋੜਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਬੀਜ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੀਜ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣਾ ਸਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1986 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ "ਖਪਤਕਾਰ" ਹੈ, ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫੋਰਮ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਲਾਗਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

<u>ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7358-7376/2010</u>

ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 7357/2010 ਵਰਗੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਉਕਤ ਅਪੀਲ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਹਰੇਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ।

ਬੇਦਾਅਵਾ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ATTESTED BY ME
Mrs. VAISHALI A. RAMADHAN
ADVOCATE & NOTARY PUBLIC (Govt. of India)
Uran, Navi Mumbai
Regd. No. 10519
Parties are Responsible for
Contents of Document